

ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ

Освітній рівень: магістр
Спеціальність: 081 Право
спеціалізація: 04 Екологічне та природоресурсне право

1. Договірне регулювання екологічних відносин

1.1. Особливості договірної регуляції екологічних відносин.

Соціальна цінність і переваги договірної регуляції екологічних відносин. Особливості договорів, що опосередковують екологічні відносини. Їх співвідношення з іншими галузевими договірними формами.

Функції договорів, що опосередковують екологічні правовідносини.

1.2. Система договірних форм регулювання екологічних відносин. Класифікація договорів в екологічних правовідносинах.

Загальна класифікація договорів у цивільному праві. Класифікація договорів в екологічних правовідносинах: за розподілом прав і обов'язків; за ознакою наявності чи відсутності зустрічного задоволення; за ступенем свободи сторін; за моментом виникнення; за змістом діяльності. Змішані і комплексні договори.

Класифікація договорів за предметом екологічного права: договори природокористування; природоохоронні договори; договори у відносинах забезпечення екологічної безпеки.

Договори оренди, концесійні договори, угоди про розподіл продукції, сервітутні договори в системі договірних форм регулювання екологічних правовідносин.

1.3. Суб'єктно-об'єктний склад еколого-договірних зобов'язань.

Сторони еколого-договірних зобов'язань. Особливості суб'єктного складу еколого-правових договорів. Користувачі природних ресурсів як суб'єкти еколого-правових договорів. Еколого-експертні, еколого-аудиторські, страхові та інші організації як сторони еколого-правових договорів. Підрядні та інші організації як суб'єкти еколого-правових договорів. Державні органи – сторона еколого-правових договорів.

Об'єкт і предмет договору. Об'єкт і предмет договорів в екологічних відносинах, їх особливості. Природні ресурси, природно-соціальні умови, природні комплекси та ландшафти, екологічні системи як об'єкти еколого-правових договорів. Об'єкти підвищеної екологічної небезпеки як об'єкти еколого-правових договорів. Життя та здоров'я громадян як об'єкти еколого-правових договорів.

1.4. Особливості укладення, зміни та розірвання договорів, що опосередковують екологічні відносини.

Особливості укладення договорів, спрямованих на врегулювання екологічних відносин. Адміністративні акти як умови виникнення еколого-правових договорів. Аукціони та конкурси як підстави укладання окремих договорів в екологічному праві.

Форма договорів відповідно до норм екологічного законодавства. Реєстрація договорів та її значення. Типові і примірні еколого-правові договори.

Зміна та розірвання договору. Зміна та розірвання договору за погодженням сторін. Зміна та розірвання договору за ініціативою однієї із сторін. Наслідки зміни та розірвання договору, момент зміни та розірвання договору.

1.5. Угоди про розподіл продукції в системі договірних форм регулювання відносин користування надрами.

Види договірних форм регулювання відносин користування надрами.

Поняття, предмет, сторони, строк дії угод про розподіл продукції. Істотні умови угод про розподіл продукції. Конкурсний порядок укладення угод про розподіл продукції. Розроблення, узгодження, підписання та реєстрація угод про розподіл продукції.

Виконання угод про розподіл продукції. Контроль за виконанням угоди. Гарантії для інвесторів.

Угоди про умови користування надрами в юридичному складі, що є підставою набуття права на користування надрами. Їх правова природа. Особливості укладення, змісту та виконання угод.

1.6. Правовий режим договорів довгострокового тимчасового користування лісами.

Довгострокове тимчасове користування лісами в системі прав на ліси. Особливості договірної регулювання користування лісами державної (комунальної) і приватної власності.

Договір довгострокового тимчасового користування лісами: предмет договору, строк договору, мета договірної зобов'язання, ціна договору. Сторони договірної зобов'язання. Права і обов'язки сторін. Форма договору. Примірний договір.

Порядок укладення, виконання і припинення договорів довгострокового тимчасового користування лісами. Наслідки порушення договірних зобов'язань.

1.7. Приватно-правова природа договорів оренди водних об'єктів.

Законодавче запровадження та вдосконалення договірної регулювання відносин використання водних об'єктів. Об'єкт, предмет, сторони договору оренди водного об'єкта. Цільовий характер орендного водокористування. Особливі умови договору. Права і обов'язки орендаря. Методика нарахування орендної плати. Законодавчі обмеження у відносинах оренди водного об'єкта. Гарантування права загального водокористування.

Порядок і умови укладення договору оренди водного об'єкта. Форма договору. Типовий договір оренди водного об'єкта.

1.8. Договори у відносинах використання об'єктів тваринного світу.

Договір про умови ведення мисливського господарства в системі підстав надання в користування мисливських угідь. Правова природа договору про умови ведення мисливського господарства. Сторони, об'єкт (предмет), строк дії договору. Права та обов'язки сторін. Порядок укладення договору. Підстави розірвання договору. Наслідки невиконання договірних зобов'язань.

Договори на право спеціального використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах: особливості змісту, укладення і виконання.

1.9. Система договірних форм регулювання природоохоронних відносин.

Договори, що забезпечують виконання обов'язків суб'єктів екологічних правовідносин з метою здійснення природоохоронних заходів. Правове регулювання меліоративних, водо-, лісо-, атмосфероохоронних та інших природоохоронних договорів. Порядок фінансування здійснення природоохоронних заходів на договірних засадах.

Договори про державно-приватне партнерство як форма забезпечення виконання природоохоронних заходів.

Договірний характер охоронних зобов'язань щодо особливо цінних природних об'єктів та територій. Правові засади реалізації охоронних договорів у галузі природно-заповідного фонду України, у сфері охорони об'єктів культурної спадщини.

1.10. Види договірних конструкцій у відносинах забезпечення екологічної безпеки.

Правові аспекти договорів на проектно-пошукувальні, експертні, аудиторські, інформаційні, страхові, підрядні, заставні та інші види робіт (послуг) у сфері екології. Правове регулювання договорів на реалізацію інвестиційних проектів екологічного характеру на території пріоритетного розвитку, у вільних (економічних) зонах.

Договори екологічного страхування. Договори екологічного аудиту. Договори у сфері поводження з відходами: договори підряду, надання послуг, перевезення.

Правове регулювання продажу квот на викиди забруднюючих речовин за міжнародним та національним екологічним законодавством.

2. Правовий режим поводження з відходами

2.1. Відходи як об'єкти правового регулювання.

Поняття відходів як об'єктів правового регулювання. Види відходів (правова класифікація). Принципи і напрями державної політики у сфері поводження з відходами.

Поводження з відходами та види операцій з ними.

Види операцій поводження з відходами у міжнародному праві.

2.2. Міжнародно-правове регулювання поводження з відходами.

Міжнародне законодавство в сфері поводження з відходами.

Міжнародно-правове регулювання поводження з небезпечними відходами та їх транскордонного переміщення.

Міжнародно-правове регулювання поводження з радіоактивними відходами.

2.3. Правове регулювання поводження з відходами в ЄС.

Законодавство ЄС в сфері поводження з відходами.

Правове регулювання поводження з небезпечними відходами та їхнього транскордонного переміщення в ЄС.

Правове регулювання поводження з радіоактивними відходами в ЄС.

2.4. Державне управління і контроль у сфері поводження з відходами.

Компетенція Кабінету Міністрів України у сфері поводження з відходами. Повноваження Автономної Республіки Крим у сфері поводження з відходами. Повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері поводження з відходами.

Повноваження органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища у сфері поводження з відходами. Інші уповноважені органи виконавчої влади у сфері поводження з відходами.

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері поводження з відходами.

2.5. Правовий режим відходів.

Відносини права власності на відходи.

Суб'єкти у сфері поводження з відходами. Права та обов'язки суб'єктів у сфері поводження з відходами.

Основна документація для здійснення операцій з відходами.

2.6. Правовий режим побутових та промислових відходів.

Поняття та види побутових відходів. Поняття та види промислових відходів.

Правила експлуатації об'єктів поводження з побутовими відходами. Порядок здійснення операцій з промисловими відходами.

2.7. Правовий режим небезпечних відходів.

Поняття небезпечних відходів.

Провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами. Організаційні вимоги до провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами. Технологічні вимоги до провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами.

Проблеми імпорту/експорту небезпечних відходів.

2.8. Правовий режим радіоактивних відходів.

Поняття радіоактивних відходів.

Обов'язки юридичних та фізичних осіб під час поводження з радіоактивними відходами. Державний облік радіоактивних відходів. Порядок поводження з радіоактивними відходами.

Базові міжнародно-правові документи у сфері регулювання радіоактивних відходів.

2.9. Юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з відходами.

Перелік правопорушень у сфері поводження з відходами. Адміністративна відповідальність. Кримінальна відповідальність. Цивільно-правова відповідальність. Порядок відшкодування шкоди, заподіяної в результаті порушення законодавства у сфері поводження з відходами.

3. Еколого-правова конфліктологія

3.1. Теоретичний аналіз правового конфлікту.

Характеристика конфлікту як соціально-правового явища.

Структура юридичного конфлікту: учасники (сторони); умови конфлікту; предмет та об'єкт конфлікту.

Класифікація правових конфліктів.

3.2. Еколого-правовий конфлікт: поняття, сутнісні характеристики.

Проблеми конфліктної взаємодії між суб'єктами екологічних правовідносин.

Екологічний конфлікт як різновид соціально-правового конфлікту.

Ознаки еколого-правового конфлікту.

Види еколого-правових конфліктів.

Розмежування еколого-правового конфлікту із суміжними категоріями. Конфлікт і спір, конфлікт і правопорушення.

3.3. Теорія і практика управління правовим конфліктом.

Загальний зміст управління конфліктом: прогнозування, запобігання, стимулювання, завершення конфлікту.

Методи прогнозування та профілактики конфліктності у соціальних відносинах.

Шляхи запобігання конфлікту. Вимушені та превентивні форми запобігання конфлікту.

Стимулювання конфлікту, його форми та засоби.

Форми завершення юридичного конфлікту: припинення і скасування, врегулювання і розв'язання конфлікту.

3.4. Форми та механізми врегулювання еколого-правового конфлікту.

Поняття управління еколого-правовим конфліктом.

Традиційні механізми врегулювання еколого-правових конфліктів. Адміністративні процедури. Судова форма врегулювання еколого-правового спору.

Альтернативні форми розв'язання еколого-правових конфліктів. Переговори, погоджувальні процедури, посередництво (медіація).

3.5. Адміністративна процедура як форма врегулювання еколого-правових конфліктів.

Загальна характеристика адміністративного порядку врегулювання екологічних спорів.

Обов'язковість адміністративного розгляду як досудового порядку врегулювання екологічного спору.

Загальні та спеціальні адміністративні процедури. Суб'єкти, уповноважені на врегулювання еколого-правових конфліктів.

3.6. Судова форма вирішення еколого-правових спорів.

Судовий розгляд як найбільш ефективний спосіб врегулювання еколого-правового конфлікту.

Спеціалізація судів та проблеми розмежування судових юрисдикцій щодо розгляду еколого-правових спорів.

Звернення до суду для вирішення екологічного конфлікту в порядку цивільного судочинства.

Процедури вирішення екологічних спорів, що застосовуються господарським судом.

Юрисдикція адміністративних судів щодо врегулювання еколого-правових конфліктів.

3.7. Альтернативні шляхи врегулювання еколого-правових спорів в межах судового процесу.

Нормативне закріплення процесуальних основ альтернативного вирішення еколого-правового конфлікту.

Врегулювання спору за участі судді. Підстави, строк, порядок вирішення спору.

Інститут мирової угоди.

Спрощені провадження – новація національного процесуального законодавства. Особливості розгляду справи за правилами спрощеного провадження у порядку адміністративного, господарського, цивільного судочинства.

3.8. Альтернативні (нетрадиційні) форми врегулювання еколого-правових конфліктів.

Поняття альтернативного вирішення юридичного конфлікту.

Правова природа, принципи та суб'єкти альтернативного врегулювання еколого-правового конфлікту.

Переваги та недоліки альтернативного врегулювання екологічних конфліктів.

Медіація як спосіб вирішення еколого-правових конфліктів. Основні принципи медіації.

Поняття і види посередництва. Стадії процедури посередництва.

4. Набуття та реєстрація прав на землю

4.1. Земельно-правовий порядок набуття прав на земельну ділянку.

Сучасне законодавче регулювання набуття прав на землю. Поняття, види та особливості набуття прав на землю. Суб'єкти набуття прав на землю, їх правовий статус. Об'єкти прав на землю. Правові засади та специфіка формування земельної ділянки. Проект землеустрою щодо відведення земельних ділянок як умова формування земельних ділянок. Порядок присвоєння кадастрового номера земельній ділянці.

4.2. Правова характеристика підстав набуття права приватної власності на земельні ділянки громадянами України.

Підстави набуття права приватної власності на землю громадянами України: загальна правова характеристика. Безоплатна передача із земель державної і комунальної власності (приватизація земель): приватизація земельних ділянок, які перебувають у користуванні громадян; одержання земельних ділянок внаслідок приватизації державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій; одержання земельних ділянок із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації. Виділення в натурі (на місцевості) належної земельної частки (паю). Набуття права власності на земельну ділянку за давністю користування (набувальна давність). Набуття права власності на земельну ділянку у разі переходу права на будівлю, споруду. Підстави набуття права спільної власності на землю.

4.3. Набуття права приватної власності на земельну ділянку громадянами на підставі цивільно-правових договорів.

Особливості цивільно-правового обігу земельних ділянок. Набуття за цивільно-правовими правочинами. Придбання за договором купівлі-продажу (в т.ч. із земель державної та комунальної власності на конкурентних засадах); придбання за договором дарування; придбання за договором міни; набуття за іншими цивільно-правовими правочинами. Особливості спадкування земельних ділянок.

4.4. Поняття, види та особливості підстав набуття права власності на землю юридичними особами.

Набуття юридичними особами у власність земельних ділянок для здійснення підприємницької діяльності. Договірні та інші засади набуття у власність земельних ділянок юридичними особами приватного права. Порядок продажу земельних ділянок державної та комунальної власності юридичним особам. Продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них на конкурентних засадах (земельних торгах). Організаційно-правові аспекти проведення земельних торгів. Особливості продажу земельних ділянок державної або комунальної власності іноземним юридичним особам.

4.5. Набуття права власності на землю територіальними громадами та державою.

Проблеми розмежування земель державної та комунальної власності на територіях об'єднаних територіальних громад. Підстави набуття земель у власність територіальними

громадами та державою. Відчуження земельних ділянок для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності.

4.6. Особливості набуття права користування земельною ділянкою.

Порядок передачі земельних ділянок в оренду. Продаж права оренди земельної ділянки: проблеми законодавчого забезпечення і практики. Правова природа відносин концесії земельної ділянки.

4.7. Набуття обмежених речових прав на земельні ділянки.

Законодавчі положення про обмежені речові права на земельну ділянку. Підстави набуття і зміст права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови. Підстави та порядок встановлення земельних сервітутів.

4.8. Набуття права постійного користування земельною ділянкою із земель державної та комунальної власності

Суб'єкти та об'єкти права постійного користування земельною ділянкою. Підстави і порядок набуття права постійного землекористування. Порядок надання земельних ділянок державної або комунальної власності у постійне користування.

4.9. Особливості реєстраційних процедур під час набуття прав на земельні ділянки.

Законодавчі засади державної реєстрації прав на землю. Аналіз Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень». Оформлення речових прав на земельну ділянку. Поняття державної реєстрації. Реєстрація прав на земельну ділянку як різновид державного управління. Реформування органів реєстрації речових прав на нерухоме майно. Співвідношення державної реєстрації речових прав та державної реєстрації земельної ділянки. Державний реєстр речових прав на нерухоме майно. Державна реєстрація земельної ділянки та прав на неї як складова державного земельного кадастру. «Обмеження» і «обтяження» прав на землю: співвідношення понять та відмінності в реєстраційних аспектах.

4.10. Правові наслідки порушення порядку набуття та реєстрації прав на землю.

Основні наслідки порушення порядку набуття прав на землю. Захист прав на землю громадян та юридичних осіб: поняття, способи, процедурний аспект. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства з питань набуття та реєстрації прав на землю.